

Επισημάνσεις για την ανάπλαση του πάρκου Πυρσινέλλα

Στο πλαίσιο του γόνιμου διαλόγου για το έργο ανάπλασης του πάρκου Πυρσινέλλα θα ήθελα, με την ειδικότητα του αρχιτέκτονα, να καταθέσω την άποψη μου σχετικά με τη μελέτη που έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της διαβούλευσης, μαζί με κάποιες προτάσεις, που ίσως βοηθήσουν.

Το σχέδιο ανάπλασης, αποτελεί μια προσπάθεια να αποδοθεί ξανά σε χρήση ένας τόπος στενά συνδεδεμένος με την πόλη και τη μνήμη της, αξιοποιώντας με ήπιες επεμβάσεις τα ιδιαίτερα φυσικά και ιστορικά χαρακτηριστικά του. Η ανάλυση και τεκμηρίωση της υφιστάμενης κατάστασης που έχει προηγηθεί, λειτουργεί προς τη σωστή κατεύθυνση διακρίνοντας και καταγράφοντας τον φυσικό και υλικό εξοπλισμό του πάρκου και τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα. Προβαίνει στο διαχωρισμό τριών τομέων (αναψυχή, αθλητισμός και φυσικό περιβάλλον), προσφέροντας έτσι ένα εύχρηστο εργαλείο για τη διατύπωση μιας ολοκληρωμένης πρότασης. Η μελέτη μάλιστα προχωρά ακόμα περισσότερο “διαβάζοντας” την παραπάνω νοηματική διάκριση και στο χώρο, διακρίνοντας τρεις περιοχές-επικράτειες με σαφή και καθορισμένα όρια, στις οποίες κυριαρχεί σαρωτικά η κάθε μια από τις παραπάνω λειτουργίες.

Η πρόταση-πλαίσιο αποσκοπεί στην αναζωογόνηση των τριών παραπάνω τομέων, εκλαμβάνοντάς τους ως αυθόρμητους ρυθμιστές της λειτουργίας του πάρκου, όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Είναι ωστόσο γεγονός πως πρέπει να προχωρήσει ακόμα παραπέρα από μια πρόταση αναβάθμισης των υπαρχουσών δραστηριοτήτων, μέσω της βελτίωσης του υφιστάμενου υλικοτεχνικού τους εξοπλισμού θεωρώντας αυτονόητη την επανεκκίνηση της λειτουργίας τους, μετά από ένα διάστημα απαξίωσης και φθοράς. Η παρούσα συγκυρία προσφέρει, μια μοναδική ευκαιρία ιεράρχησης των προτεραιοτήτων και διατύπωσης ενός συγκροτημένου οράματος για το ρόλο που οφείλει να διαδραματίσει ο ιστορικός αυτός τόπος για την πόλη. Η επέμβαση θα πρέπει να προσδιορίσει ακριβώς το κοινό στο οποίο απευθύνεται, ώστε αυτό να μην περιορίζεται στους παραδοσιακούς χρήστες του, αλλά να στραφεί σε νέες ομάδες, οι οποίες διεκδικούν περιστατικό χώρο εκτόνωσης, αλλά και νέες ευκαιρίες για σύγχρονες δραστηριότητες. Από τα παραπάνω γίνεται σαφές, πως η παρούσα συγκυρία δεν θα πρέπει να αναλωθεί ως απλώς μια ευκαιρία για σωστικές επεμβάσεις στην κλίμακα της πόλης, αλλά θα πρέπει να προσεγγίσει το πάρκο ως ένα χώρο υπερτοπικής αξίας – μια ευκαιρία για ένα νέο τοπόσημο (brand) για την πόλη των Ιωαννίνων, αποδίδοντάς του παράλληλα μια νέα ταυτότητα που συνάδει με το σύγχρονο πρόσωπο της πόλης.

Προκειμένου να λειτουργήσει ο χώρος ταυτοχρόνως ως ιστορικό τοπόσημο, αλλά και ως σύγχρονος πόλος αναψυχής για νέους χρήστες, ο συνδυασμός διαφορετικών χρήσεων του χώρου κρίνεται αναγκαίος. Με την πίστη πως ο σχεδιασμός του υλικού εξοπλισμού μπορεί ως ένα βαθμό να συμβάλλει προς την κατεύθυνση αυτή, θεωρείται απαραίτητο να αποδοθεί στο πάρκο μια νέα σχεδιαστική ταυτότητα, η οποία θα ενισχύει και αναζωογονεί τις ιστορικές χρήσεις του, αλλά ταυτόχρονα θα προσφέρει και μια νέα πρόταση με συνοχή και προοπτική για μελλοντική ανάπτυξη. Μολονότι όμως η διατήρηση και ενίσχυση των υφιστάμενων λειτουργικών τομέων κρίνεται αναγκαία, η περιχαράκωσή τους στις υφιστάμενες επικράτειες δεν κρίνεται σκόπιμη. Αντιθέτως η διάχυση και αλληλοδιείσδυση των διαφορετικών λειτουργιών εξασφαλίζει τη διατήρηση και ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, τη διαφύλαξη της διαφορετικότητας, εγγυητή της ομαλής λειτουργίας του.

Παρακάτω παραθέτω επιμέρους προτάσεις, ανά τομέα (δανείζομαι συμβατικά τους τομείς της μελέτης για λόγους δομής του κείμενου), που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στον τελικό σχεδιασμό, όπως:

ΤΟΜΕΑΣ Α (χώρος αθλητικών δραστηριοτήτων)

Η απλή παράθεση των αθλητικών εγκαταστάσεων στον Τομέα Α (γήπεδα με προδιαγραφές της ΓΓΑ), θα πρέπει να περιοριστεί ή να προσανατολισθεί σε πιο ήπιες εναλλακτικές αθλητικές δραστηριότητες και διοργανώσεις. Ο κενός υφιστάμενος χώρος, όπου προτείνεται η χωροθέτηση νέων γηπέδων, θα μπορούσε να υποδεχθεί χρήσεις λιγότερο συμβατικές, σε συνδυασμό με την αναζωογόνηση του παρακείμενου φυσικού τοπίου. Η παρεμβολή μεταξύ των γηπέδων μικρών πυρήνων πρασίνου-φύτευσης και/ή περιορισμένης εστίασης (αναψυκτήρια με λίγα τραπέζια) θα εξασφάλιζε στο χώρο μια εναλλακτική προσέγγιση και μεγαλύτερες ομάδες χρηστών και θα απέτρεπε τη μετατροπή του σε έναν απρόσωπο χώρο αποκλειστικά αθλητικών δραστηριοτήτων. Έτσι, ο σχεδιασμός αθλητικών εγκαταστάσεων διαφορετικής αισθητικής, πιο ελεύθερης μορφής, θα ενσωματωνόταν καλύτερα στο φυσικό τοπίο ως συνέχειά του (σχετικές φωτογραφίες έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της διαβούλευσης από άλλους χρήστες). Αντίστοιχα χώροι ήπιων αθλητικών δραστηριοτήτων (πχ όργανα γυμναστικής) θα μπορούσαν να αναζητηθούν και σε άλλα σημεία του πάρκου.

ΤΟΜΕΑΣ Β (χώρος πολιτιστικών εγκαταστάσεων)

Στο Τομέα Β κυριαρχεί η μορφή του κεντρικού κτιρίου, δείγμα της γιαννιώτικης αρχιτεκτονικής και στενά συνδεδεμένο με την ιστορική μνήμη της πόλης.

- Το κτίριο αυτό μπορεί να φιλοξενήσει υπηρεσίες εστίασης, διατηρώντας την πρότερη χρήση του, χρήση καθόλα σεβαστή και αποδεκτή στη συνείδηση και τη μνήμη των δημοτών. Εναλλακτικές προτάσεις, όπως για παράδειγμα η μετατροπή του σε μουσειακό ή εκπαιδευτικό χώρο - αν και ενδιαφέρουσες, απευθύνονται σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, κυρίως νέους, αποκλείοντας σε μεγάλο βαθμό την παρουσία μεγαλύτερων ομάδων χρηστών από το πάρκο. Σχετικά με τη βιωσιμότητα ή μη του εγχειρήματος, κατά το παρελθόν, δεν ευθύνεται η χρήση του αλλά ο τρόπος διαχείρισής του. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να οριοθετηθεί πλήρως η επικράτεια ανάπτυξης τραπεζοκαθισμάτων και να ελεγχθεί η υπερεκμετάλλευση του κενού χώρου αποκλείοντας τις συνεχείς επεκτάσεις και προσθήκες. Έναν τέτοιο χώρο δεν πας να τον κατακτήσεις, αλλά να τον ζήσεις.
- Ο ζωτικός χώρος μεταξύ του κεντρικού κτιρίου και των γηπέδων αντισφαίρισης χρειάζεται επανασχεδιασμό. Η πολλαπλή παράθεση χρήσεων (μικρές "λίμνες"-λάκκοι, υφιστάμενο δίκτυο μονοπατιών, επιμέρους κατασκευές και υλικά) αποτελούν οχληρά στοιχεία, δε συνάδουν με τη φυσιογνωμία του χώρου και τον κατακερματίζουν. Χρειάζεται ο χώρος να ηρεμήσει και να αποκτήσει ταυτότητα.

ΤΟΜΕΑΣ Γ (φυσικό περιβάλλον)

Επιμέρους στοιχεία που βοηθούν τη βιωματική εμπειρία στο χώρο, προσδίδουν πρόσθετη αξία σε αυτόν και λειτουργούν ως στοιχεία προσανατολισμού, είναι η παρουσία του υγρού στοιχείου, ο χειρισμός του πρασίνου, η ανάπτυξη επιμέρους θεματικών ενοτήτων και η παρουσία τοποσήμων. Συγκεκριμένα:

- Η περιοχή της λίμνης (θεωρώ ότι εντάσσεται περισσότερο σε αυτόν τον τομέα), χρειάζεται έναν ήπιο ανασχεδιασμό με διαμορφώσεις μικρής κλίμακας (εμπλουτισμό

της ζωής μέσα σ αυτή, σχέση ορίου κοίτης με έδαφος, κατασκευή ξύλινων deck, απομάκρυνση παλιών κατασκευών). Προς αυτήν την κατεύθυνση θα μπορούσε να λειτουργήσει η αύξηση της επιφάνειας της και η διασύνδεσή της μέσω στενών υγρών περασμάτων (ρυάκια), με επιπλέον επιφάνειες νερού στο πάρκο (αξιοποιώντας την υφιστάμενη γεωμορφολογία). Έτσι, η φυσική κίνηση του περιπατητή θα μπορούσε να συσχετιστεί με τη διαδρομή του νερού. Αντίθετα, η συσχέτιση της λίμνης με τη δημιουργία μικρού θεατρικού χώρου είναι μάλλον επιβαρυντική προς το φυσικό τοπίο. Ο τελευταίος ενδεχομένως να πρέπει να αναζητηθεί σε άλλο σημείο του πάρκου, το οποίο προσφέρεται ως θέση και ανάγλυφο περισσότερο για τέτοιου είδους εκδηλώσεις.

- Ο χειρισμός του πρασίνου και της βλάστησης αποτελεί κεντρικό ζήτημα του σχεδιασμού. Η εναλλαγή της διάταξης και του ρυθμού της φύτευσης δημιουργεί χωρικές ενότητες με διαφορετικές ποιότητες και συμβάλει στη δημιουργία οπτικών φυγών και συναισθημάτων (η ρυθμική διάταξη παραπέμπει σε κίνηση, η πύκνωση και αραιώση στο παιχνίδι με το φως, τα κενά ως χώροι συγκέντρωσης και ανάδειξης). Διαφορετικά είδη φυτών, (πχ φυλλοβόλα) θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν τη χρωματική παλέτα του τοπίου καθόλη τη διάρκεια του έτους. Για όλα αυτά απαιτείται η εκπόνηση φυτοτεχνικής μελέτης.
- Το δίκτυο διαδρομών, ως ραχοκοκαλιά της πρότασης, θα πρέπει να μελετηθεί τόσο ως προς τη μορφή του (σχεδιασμός, υλικά) όσο και ως στοιχείο σύνδεσης επιμέρους ήπιων θεματικών ενοτήτων. Στοιχεία έκπληξης (παρατηρητήριο πουλιών, τοίχος αναρρίχησης, χώροι με εναλλακτικές κατασκευές για παιδιά, πάρκο skateboard), και γενικά χώροι για δραστηριότητες που να συνάδουν με το χαρακτήρα του τοπίου θα μπορούσαν να εναλλάσσονται κατά μήκος της διαδρομής. Οι ασυνέχειες και τα κενά μπορούν να λειτουργήσουν σα χώροι δημιουργικής ενασχόλησης και περιοδικών εκθέσεων καλλιτεχνικών ομάδων.
- Η υφιστάμενη ξύλινη αποθήκη και το εκκλησάκι αποτελούν ιστορικά στοιχεία του χώρου και μπορούν να λειτουργήσουν ως σημεία αναφοράς και συνάθροισης. Η μορφή τους και τα υλικά κατασκευής είναι φιλικά και η χρήση που προτείνεται συμβατή. Κατασκευές με ξύλο, μεμβράνες ακόμη και με γυαλί (παιχνίδι αντανakλάσεων) μικρής κλίμακας, θα μπορούσαν να προστεθούν στο χώρο με συγκεκριμένες χρήσεις, ώστε να αποφορτιστεί το κεντρικό κτίριο. Στον ιερό ναό, σε συνδυασμό με τη λειτουργία του παρακείμενου κτιρίου εστίασης, θα μπορούν να πραγματοποιούνται κοινωνικές εκδηλώσεις. Η ανάγνωση ενός τόπου είναι πολυεπίπεδη και το ζητούμενο είναι να ενσωματώσουμε με δράσεις περισσότερες κοινωνικές ομάδες.

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΠΟΛΗ – ΟΜΟΡΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ

- Ο τρόπος και τα μέσα διασύνδεσης του πάρκου με την πόλη αποτελεί μια από τις βασικότερες παραμέτρους του σχεδιασμού. Η προσέγγιση του χώρου με μεγάλες ταχύτητες απαιτεί μια ευδιάκριτη σήμανση, ώστε να γίνεται αντιληπτός ως τοπόσημο. Προς την κατεύθυνση αυτή λειτουργεί το υψηλό πράσινο που διακρίνεται από απόσταση, δεν πρέπει ωστόσο να αποκλειστεί η διερεύνηση συμπληρωματικού στοιχείου σήμανσης που να τονίζει την ιδιαιτερότητα του χώρου (πχ σχεδιασμός εισόδου). Η πρόσβαση πεζή αλλά και η ανάγκη επέκτασης του ποδηλατικού δικτύου, από-προς την πόλη, πρέπει να ληφθεί επίσης υπόψη στο σχεδιασμό, ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη και ασφαλής κίνηση. Στην κατεύθυνση αυτή κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η περίπτωση εναλλακτικών προσβάσεων και όχι μέσω του

δικτύου ταχείας κυκλοφορίας. Εντός του πάρκου, ο ποδηλατόδρομος δεν πρέπει να σχεδιαστεί με όρους και προδιαγραφές πόλης. Οι χώροι στάθμευσης, οι πύλες εισόδου, να μελετηθούν στη σωστή κλίμακα.

- Το απέναντι από την Εθνική οδό τμήμα του πάρκου, αν και σ αυτή τη φάση δεν περιλαμβάνεται στο σχεδιασμό, θα πρέπει να διέπεται από τις ίδιες βασικές αρχές, ως ενιαία φυσική ενότητα. Η ενότητα αυτή δεν απαιτεί και τη φυσική σύνδεση τους, υπέργεια ή υπόγεια (μεγάλο κόστος, προβληματικοί χώροι), αλλά περισσότερο μια κοινή γλώσσα, ώστε οι χώροι αυτοί να λειτουργούν αυτόνομα και συμπληρωματικά.

Παρόλα αυτά ως προς τη στρατηγική επιλογής τμηματικής ανάπλασης το ανατολικό τμήμα, γνωστό ως Γιαννιώτικο Σαλόνι, χρήζει άμεσης επέμβασης για να επανενταχθεί στην πόλη. Διαχρονικά έχει υποστεί πολλαπλές παρεμβάσεις που τελικά το υποβάθμισαν. Είναι ως εκ τούτου θεμιτό οι επεμβάσεις ανάπλασης να ξεκινήσουν πιλοτικά από το πιο επιβαρυσμένο τμήμα.

Αντίθετα, το δυτικό τμήμα, αν και συνδέεται οργανικά ως προς τη φυσιογνωμία, είναι λιγότερο συνδεδεμένο συμβολικά και λειτουργικά με την πόλη. Διατηρεί τα χαρακτηριστικά του αναλλοίωτα. Η όποια προοπτική άμεσης ενσωμάτωσης μπορεί τελικά να το υποβαθμίσει με μη αναστρέψιμες παρεμβάσεις. Για το δυτικό τμήμα λοιπόν δε μιλάμε με όρους ανάπλασης, αλλά ανάδειξης.

- Ομοίως, το όμορο οικόπεδο του Βελισσαρίου έχει άλλη ταυτότητα και κλίμακα και είναι πιο εύκολο να ενοποιηθεί εν μέρει, καθώς οι χρήσεις που δυνητικά θα φιλοξενηθούν έχουν άλλο χαρακτήρα. Δεν είναι δηλ. αναγκαία συνθήκη η εκ παραλλήλου αξιοποίηση τους.

Σε οικονομικό επίπεδο η διαχείριση να χώρου για να είναι βιώσιμη πρέπει να αποφέρει έσοδα για τη συντήρησή του, με γνώμονα όμως την αειφόρο ανάπτυξη και όχι την πρόσκαιρη εκμετάλλευση.

Σχετικά με τη διαδικασία εκπόνησης των μελετών, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η δυσκολία του εγχειρήματος. Ο σχεδιασμός αυτής της κλίμακας σε τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους με όρους αστικού σχεδιασμού, εγκυμονεί κινδύνους. Απαιτείται σε κάθε περίπτωση ως προϋπόθεση η σύνθεση (και η παρακολούθηση) μιας ικανής ομάδας διαφορετικών ειδικοτήτων. Αυτό θα βοηθήσει το ανάδοχο μελετητικό σχήμα, που φέρει την ευθύνη για τη δομή και συνοχή της πρότασης, στη σωστή ανάγνωση και αντιμετώπιση του χώρου. Με ξεκάθαρο όραμα να του δώσει μια νέα πνοή.

1152020

Βασίλης Σούλης
αρχιτέκτων μηχανικός